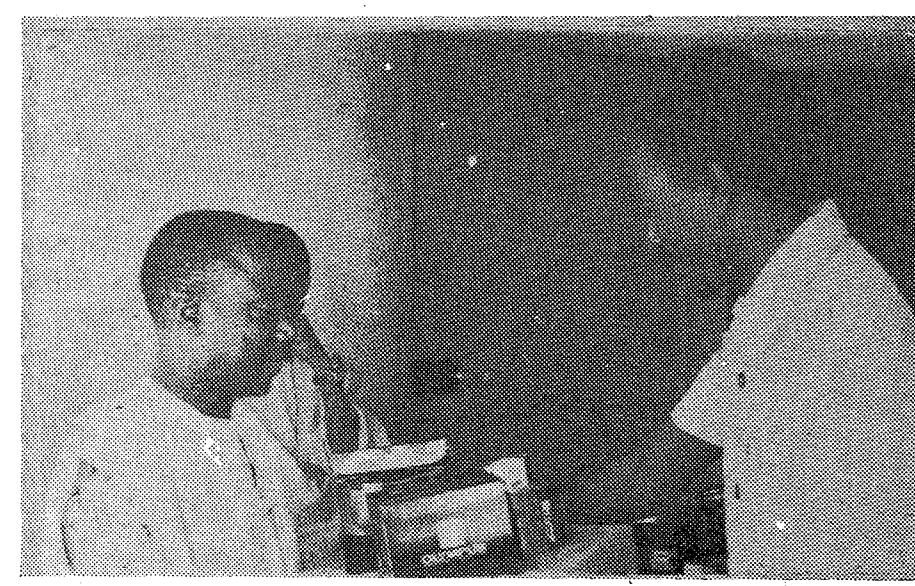
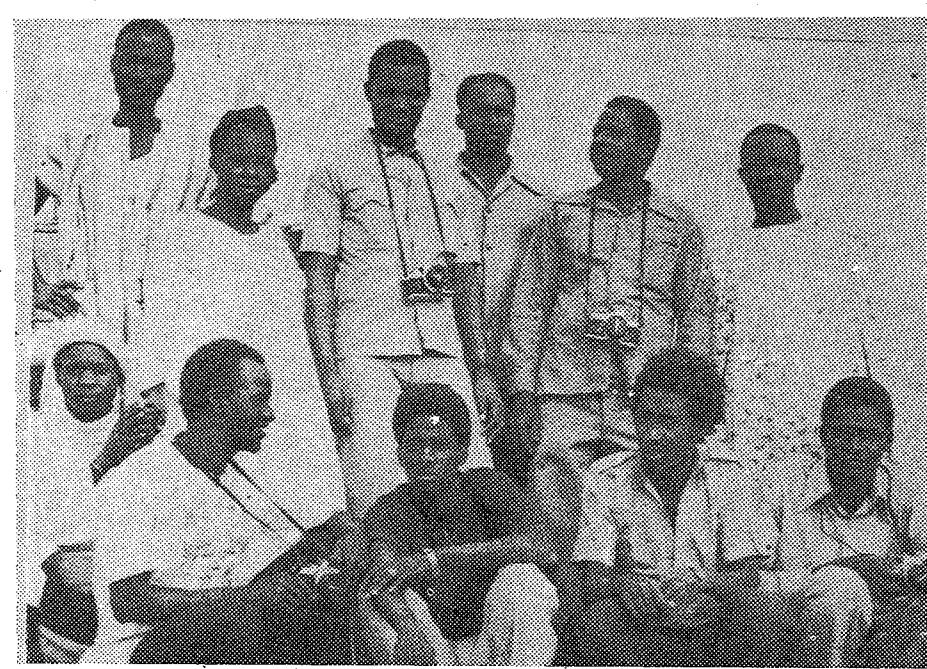

32
San tan ni kelennan — nimòrò 122
awirili koto san 1982
bp:24 - bamakò (mali)
telefòn: 22-21-04 CCP : 0155
dòròmè 5
kibarulalaw kuntigi: amadu ganyi-kantè

kibaru

**Moti
kabaaru
laselaw
ka baara
kalan banna
a kèra
nisondiya
ye
dugu kònò**

kibarulasela kelen kelen bée ye arajo kelen ani jata-
lan kelen sörö.

Mali ka hami ye kun-
nafoni laseli ye jamana
fan bée fè. O kósón,
Mali, "Unesco", ani "Suis-
se" jamana bée ka jè ka
kunnaфони lase yorò dò
jò Moti dugu kònò, n'a
bée wele ko "CERECOM".

San 1981, awirili ka-
lo la, mògò damadò su-
gandira ka kalan k'olu
kun kunnaфони nyini co-
go n'a lase cogo kan.
O sira kelen kan, nyi-
nan, k'a ta Marisi kalo
tile 22 la ka t'a bil'a

29 la, baara kalan kèra
mògò ninw kun.

U ni mògò minw jèra
ka baara kè, n'olu tun
bè to ka laadilikan d'
u ma baara sira kan, olu
tun ye Amadu Ganyi Kan-
tè ; Badama Dukure ani
Malimu Kulubali ye. Mò-
gò 3 minw bée baara kè
"AMAPU" la Bamakò.

Dògòkun kelen kalan
in nyèsinnen tun don
lakalitasèbèn dò dilali
ma, ani jaw tali. Sèbèn
min dilala, o tògò dara
ko "NUYGAL". "NUYGAL"
ye fulakan de ye, n'a
kòrò ye ko ntuloma bama
nankan na.

Ibarahima Sila, n'o ye
Guwèrènèri ka dangan fò
lò ye, o ye laadilikan
caman di kibaru lasela
ninw ma, u ka baara si-
ra kan.

kibaru kanubagaw kuma yòrò

ka bò zirakòrò

Ne Hamidu Börè bë nin lètèrè ci kibaru ma ka foli kè kibaru sanyèlèma tannan hukumu kònò. Ne bë nka nisòndiya jira kibaru kanubagaw la, nb'a jira kibaru lasebagaw la, cèw ani musow, denmisènw ani móggòkòrbaw, Mali kònò ani Mali kòkan, a mana kè yòrò o yòrò ye.

San 1982 Marisi kalo tile 10 bëenna kibaru san 10 ma. O don kibaru kanubaga bëe ka kan k'u miiri, bawo donw tèmèna anw fè yan, anw tun t'a dòn ko an bë na sèbèn sòrò an yèrèw ka kanna, k'an ka ko kòròw ni kuraw sèbèn o la, k'olu kè sininyèsigi ye.

Ni anw ye o sèbèn sòrò dun! a ka kan anw ka dugawu kè nyögón ye. Ala ka kibaru taga nyè. Ala ka kibaru baarakèlaw kènè to an kòrò. Anw minw bë lètèrè ci kibaru ma, ala ka kènèya di an bëe ma, bawo ko bëe bë kènèya kòfè.

Kabini kibaru bangera san 1972 Marisi Kalo tile 10 don, a bilara minèn min kònò a y'o fa sira bëe kan; ka d'a kan kibaru bëe kunnafo ni minw di olu nafa ka bon kosèbè. Ni móggò min ye jateminè kè, kibaru bëe ka taga nyè fana. San 1972 la, kibaru sèbèn 5.000 de tun bë bò kalo o kalo nyè 4 kan, a bòra o la ka n'a kè sèbèn 12.500 ye nyè 8 kan, ka bò o fana la ka n'a kè sèbèn 20.000 ye nyè 12 kan.

Ni móggò min ye i miri kibaru ka nin nyètaa la, i ka kan k'i cèsiri kibaruko fè ka taga a

fè walasa dò bë fara kibaru ka yiriwali kan.

Amidu Börè
balikukalanden
ka bò Zirakòrò
(Masina)

ka bò kangaba

Kari don n'o bëenna Zan wuye kalo tile 10 ma san 1982, Kenyeguwekaw ye u ka denfurakèyòrò dayèlèli seli fòlò kè. Seli in kèra nisòndiya kònò.

Kenyeguwe ye Kangaba dugu dò ye. Kenyeguwekaw ka denfurakèyòrò in (PMI) dayèlèli sen fè, Kangaba móggòba caman tun bë a kènè kan. Fara-jè minw ye dèmèli kè so in joli la n'olu ye Nèerèlandèw ye, olu fana tun bë nisòndiya in kènè kan.

Seli in nyémoggoya tun bë Eli Hadi Abudulayi Alifa Bili de bolo, n'ale ye Kangaba lamini kuntigiba yèrè ka dankan fòlò ye. Eli Hadi ye kuma ta, a ye foli kè ka lase jama bë ma, k'a yèrè ka nisòndiya jira fana. A ko nin den furakè yòrò min jòlen ye nin ye, a bë na kè sababu ye ka denw n'uwbaw kisi bana caman ma; ko nin seli fana bë Kenyeguwekaw ka cèsiri waleya jira kènèya lakanali ta fan fè.

Mamadu Bagayogo
Kunnafonidila
Kangaba.

"operasòn" yeelen ye mun ye ?

"Operasòn" Yeelen ye dògòtòrò jèkulu ye Mali kònò yan. Jèkulu in nyémoggòba ye dògòtòrò Sidi Konare ye. U ka baara nyèsinnen bë nyèdimi kèlèli ma Mali kònò.

U bë ka dògòtòrò jèku lu dòw fana sigi Mali mara kelen kelen bëe kònò. Olu bëe tagama ka móggòw nyè furakè dugu la. "Operasòn" Yeelen jamakulu in bë tò ka dògòtòrò dòw wuli Bamakò ka taga Mali maraw kònò furakèli la fana. O si-ratigè la, ciden dòw tagara Duwansa k'a ta Feburuye kalo tile 22 fo Marisi kalo tile 2.

Bana bëe ka jugu, nka nyèdimi ka jugu ka tèmè bana caman kan. O kama ni dugu o dugu móggòw ye nyè furakè jamakulu ninw ka tagali dòn u fè yen, o dugu nyèdimintò bëe ka kan k'i labèn k'u kònò.

A nyinin bë bangbagaw fè, u ka taga ni denmisènw ye nyè fura kè yòrò la.

Mamadu Nyama Jara
Kibarudilala
Bamakò.

kibaru kanubagaw kuma yòrò

Hee ! dinyè kònò kow cayara bi, mògòw kumakan cayara bi, min mana kuma gèlèya, gèlèya. Ee ! gèlèya dun ye mògòw sègèn bi, ne ko an tè nyè nyini gèlèyako in na ten sa wa ? n'i taara kòròn na i ni gèlèya bë bèn, n'i taara tilebin i ni gèlèya bë bèn, n'i taara kènyèka i ni gèlèya na bën, n'i taara worodugu i ni gèlèya na nyögòn kùnbèn yen fana. Du tè du ye, dugu tè du-ye, gèlèya sen nò bë yòrò bée la.

Ee mògòw ! an tè nyè nyini gèlèyako in na ten ?

Ne Haji Jalo bë na gèlèyako nyèfò mògòw ye bi. Don dò la ka ne to sunògò la, a fòra ne ye sugo la ko gèlèya ka so bë dugukolo jukòrò, nka ani kènèmala cè ma jan, a tè tèmè santimètèrè 15 kan, ko ni n'b'a fè k'a ye, ko n'kana dumuni kè ka taga, ko ni n'ye dumuni kè ka taga ko n't' a ye.

Dugu jèlen, ne ye n'sigi ka n'miri, ne ko fo n'ka taga nyè da gèlèya in kan k'a sidòn. Ne ma daraka dun bilen, ne ye n'ka soli ta, ka taga dugu kokan, ka dugukolo yòrò dò sen ka taga bò gèlèya sigilen kan, a ka minènw sirilen bë a kérèfè, ne ye a fo, a ye ne laminè, ka sigi yòrò di ne ma, ne ye n'sigi. A ko dò di ! ne ko juguman tè, n'nana nyè da i kan, ka i sidòn, bawo dinyè bée bë ka e gèlèya kelen tògò fòbi, o de kama n'nana nyè da i kan.

gèlèya

Gèlèya ko nin diyara n'ye kamalen, n'i y'a ye ne gèlèya tògò bë fòbi, nka tògòtigiyà waga-ti de sera, bawo fèn saba de tun bë dinyè kònò, o fèn saba de tun bë nyini ka ne gèlèya silatunun, nka o fèn saba bë nyini ka dogoya dinyè kònò bi, o de kama ne gèlèya tògò bonyana bi kosèbè.

Ne y'a nyininka n'k'o ye fèn saba jumèn ye ? A ko :

-A fòlò ye sèbèkè ye, ka majigin da o kan, ani nògòya. Nin fèn saba de tun ye ne gèlèya tògò tunun dinyè kònò; a fòlò ye sèbèkè min ye, o ni baara bë nyögòn fè, n'a fòra baara, sènè ye o la barikama ye, ne dun t'a fè ka sènèkèla tògò mèn n'tulo la janko k'a ye, bawo nyò kisè a ca

yòrò o yòrò la, ne gèlèya tè sigi yen bilen, n'i y'a ye e nana n'sorò yan bi, o ye i ma dumuni kè ye, n'i tun ye daraka dun i tun tèna ne sorò yan dè ! i ma ne ka minènw sirilen ye n'kérèfè.

-A filanan : o ye majigìn ye, o ni barika sè nyögòn fè, ne dun t'a fè ka barika tigi ye, o man di ne ye fewu.

-A sabanan : o ye nògòya ye, nògòya dun ni hinè bë nyögòn fè, o dun man di ne ye, hali mògòw b'a fòli min kè banabagatò ma ko ka nògòya kè, o si man di ne gèlèya ye.

Ne ye gèlèya nyininka nko mun ni mun ka di a di a ye. Gèlèya ko : ka-ra de ka di ne ye, bawo mògò min mana jòn a nyin la ala bolo o tigi

bë sonyèli kè, ka bin-kanni kè, ka namaratò kow kè, olu de ka di ne ye, bawo o mògòw laban ye ne gèlèya ye, ka i ka sènèkè nyò mara ka ban k'o dun, ka ban k'a fee-re mògòw ma, o tigiw ka di ne gèlèya ye, bawo olu mèn o mèn, suman tè sòn o tigilamògòw ka forow kònò bilen, olu bë kè ne ka jònw ye.

Ne ye nka soli kè ka gèlèya bon ka boli kana so, a fana taara a ka dinyè yaala la.

Haji Jalo ka bò Opamu la Yanfolila.

kibaru kanubagaw kuma yòrò

bagayòkò kungo sigi cogo

Cènaani de bôra keleya kana bagayòkò kungo sigi, a bë Mande, sibi kafo la.

-Kôròkèba tògò ye Mori ba

-Filanan tògò ye Moridogòman

-Sabanan tògò ye Ferejata

-Naaninan tògò ye Fasaran.

U bôra keleya ka na Bankumana fè, ka na tèmè Bintaya-kamalen. O wagati Bintaya-kamalen kafotigi tun ye Kanimagan ye, o y'a f'u ye k'u ka mógo kelen to ale fè yen. U ye Moribonba denkè fôlô Burama to yen, n'an b'o wele ko sira-Burama. O kô de ye Bintaya Bagayòkòw ye.

U bôra Bintaya ka na se Dunu-Damagan ma Karaneda. O de ye Sobara masa fôlô ye, Sibi kubeda fè. Bagayòkò cènaani in nana se Dunu-Damagan ma k'a ka sigiyòrò d'u ma ; o ma són, k'a tè fèn bô a ka Jama na la ka di mógo ma, ko fo n'u b'a san. Bagayòkò cènaani nyémogò ye jakuma foroko fa sanula ka di a ma. O kelen a ye yòrò dô d'u ma. N'k'a ko ale kelen ta tè yòrò in bëe ye, ko Bagama Gayin fana ta b'a la. U sera o fana fè yen, o seginna kuma kelen in kan. O la u fana seginna ka jakuma foroko fa sanu la ka di o

fana ma.

Nin ye Bagayoko kungo sigi cogo ye. Dugu minw bë Bagayòkò kungo fè sisan olu filè : Nyumala, Masakoloma, Golo, Nafaji ani Bagayòkò kungo-Maganjana. Kèlè ye Bagayòkò kungo tinyè

sennye wolonwula. Kara-ta kèlè ye Bagayòkò kungo tinyè, o de kama Bagayòkò bolibagato dôw tagara saralon jamana kan, kèlè ye minw minè olu kô ye karata Bagayòkòw ye.

Bagayòkò kungo ni dugu minw bë dance bô olu filè : kôròn fè, Narena bë yen ani Kènyèba kungo; kènyèka fè, Bintaya bë yen; tilebin fè, Sobara bë yen ani Bagama; ba fè, Balan bë yen.

Fajinba Baru Bagayòkò
Animatèri ka bô
Nyumala (Sibi).

bamanankan

ala..... dieu
baari..... lutte
baasi..... mal
darula..... preuve
dasiri..... boucler
jafilè..... miroir
jakuma..... chat
ewe..... ça alors !
faa..... grande jarre
faaba...centre,	capitale
gabugu..... cuisine
gafe..... livre
haali..... assurement
halisa..jusqu'à présent	
iyo..... oui
kaari..... un tel
kaba..... ciel
laabi..... relever
maamuso..... grand'mère
maanyô..... maïs
na..... venir
nafigi..... rapporteur
nyaman..... ordures
nyoni..... pousser
ônહòn..... oui
pagi..... digue
palè..... palais
pônti..... pointe
saba..... trois
sago..... volonté
taba..... tabac
tamaki..... crainte
caka..... collier
ce..... merci
cè..... homme, mâle
unhun..... oui
urumi..... ramain

mariyanmadi sisoko

lawale : samori

samori ni faransèw ka kèle filan

A tun bè tubabuw kònò ko muruti minnu kèra Samori ka mara kònò, k'o murutiw ye Samori ka kèlebole barika ban. Nka, Samori tun ye dò fara a ka sofaw kan, an'a ka kèle kè minènw.

Tubabuw ye Kankan dugu minè, ka Bisandugu ci, k'a sow jeni. U seginnen ka taa Kankan, Samori taara daga sigi u da la.

◦
◦◦

San 1891 còcò kalo tile 16, Samori y'a ka kèleligiwa n'a kankòròsigiw lajè, u k'u kali a ye. Nyòw minèna k'u bée kè nyògòn kan; sofaw b'o kòlòsi. Suman tè latinyè ; a tè to tulobilen binnkannikèlaw bolo. Tubabuw mana kè nañèn ye, u tè suman si sòrò u nyè. Tubabuw mana dugu min minè, o bè jeni, dugudenw bè dugu bila, ka kénè lankolon to u ye. Samori n'a ka mògòw bennna o de kan ; u y'u kali o de la. Aa, nin ye kali kan gèlèn ye koyi.

Tubabu kèle golobara ; kèle mana goya sofaw la, ju-guw bè taa dugu jeninen de sòrò u nyè. U bè taa so lankolonw ni jiginè lankolonw de sòrò u nyè. Samori ka kèlebole tè sigi yòrò kelen : kèle mana goya u la yòrò min, u b'o bila ka taa yòrò wèrè.

◦
◦◦

Kèriwane minèna, Tinènkuru minèna.. Ni tubabuw dun ka kèle minèn barika ka bon ni Samori ta ye. Samori y'a

faamu k'a mèen o mèen, tubabuw bè se ale la. O de kama, a ko a bè taa yòrò la, tubabuw tè se yòrò min. O yòrò dun tè yen : tulobilenw b'a nyini ka farafinna bée de mara.

◦
◦◦

Samori y'a ka taama nyèsin kòròn ma. O t'a bali ka bò tubabuw ni san cè sòn k'u nyangi. San 1892, Samori digira tubabuw ka kèlebole la kosèbè. Nka, Samori ka kèlederi caman y'a bila, k'u ka dugu magèn. Samori nò fè mògò caman bòra a ka jama na. A ka mògò caman sòmina ko kèle in laban tè diya u la. Faço ni wolo dugu nyènafin, nin bée de kèra sababu ye ka dò bò Samori ka jama na.

◦
◦◦

San 1893 y'a sòrò, tubabuw ka kèlebole bè taa mògò baa fila ni kémè fila la. Nka, n'i y'a mèn k'i bè i jugu minè, i nyè dara a kan de. Sofaw dun tè nyini ka ye. Tuma bée u bè bala tubabuw la, ka masiba jigin u kan ; u man'u kò don, u bè tunun kungo kònò. Tubabuw b'u nyini ka dèse. I kèle nyògòn barika mana bonya i ta ye, f'i ka fèerè de sòrò. Bilali min tun bilala Saralòn sira kòlòsili la, o fana tun tè tò to tubabuw la. A fana ka sofaw ye tu kònò kèle in faamu kosèbè. Tubabuw ni degunna ; u ma nin kèle kè cogo in minè cogo dòn. U ka mara bè ka bonya ka taa a fè, nka kénèba lankolon don : mògòw y'u wolo dugu bila ka coolo.

samori denkè karamògò

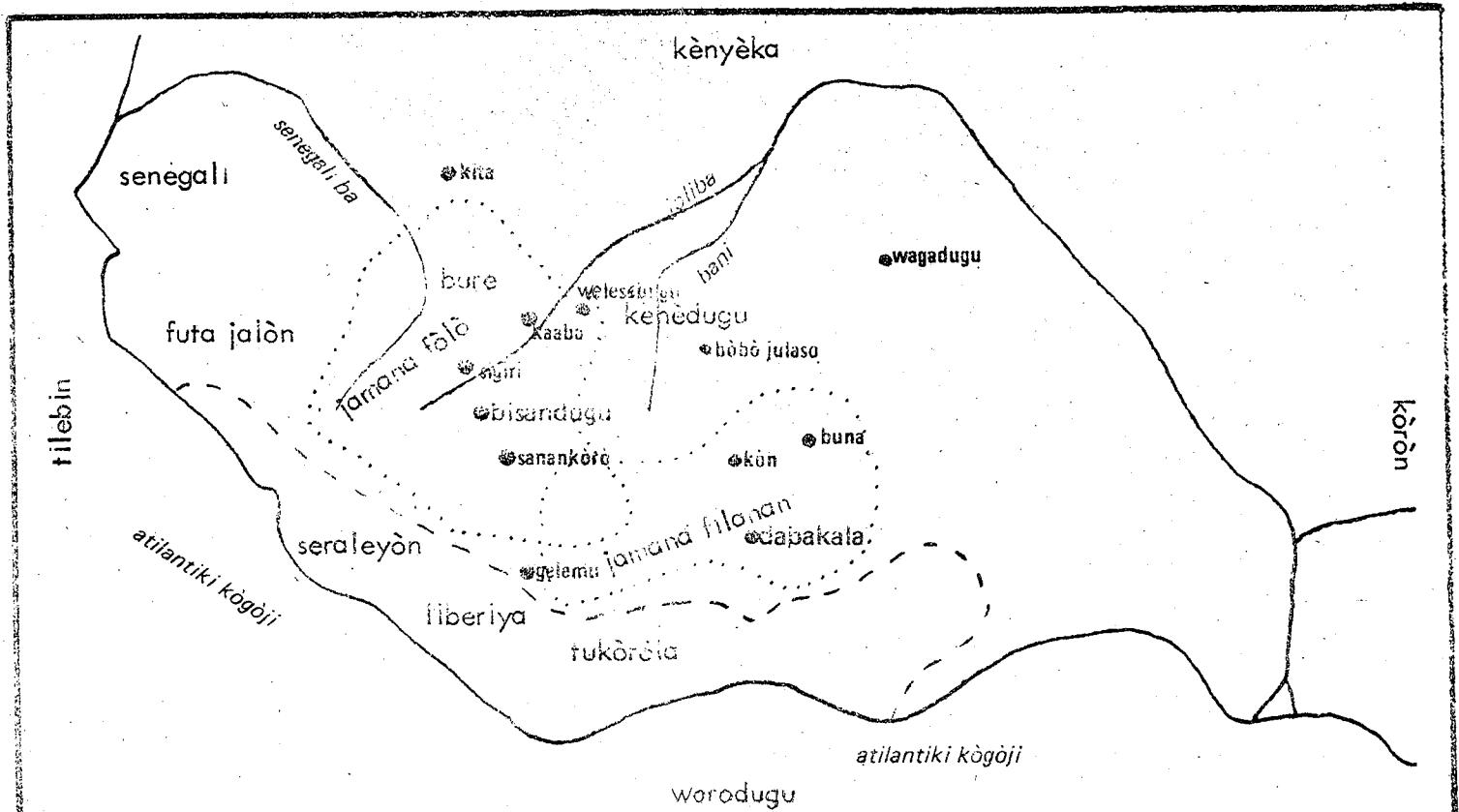
Samori ka mara tilebin yanfan tun bè a denkè Karamògò de bolo : o tun ye yen faama ye. Tubabuw y'a nyini k'o kunnatinyè a fa ma. Karamògò delila ka taa Faransi, a bè tubabuw dòn, a b'u ka sebagaya dòn. A nalen ka bò Faransi, a tun bè tubabuw ka mankutu fò a fa ye. Tubabuw b'o bée kala ma ; o de kosòn, u y'a nyini k'a kunnatinyè. Samori bòlen o kala ma, a y'a denkè wele, k'a nyininka. O ma se ka jaabi jònjòn fò a ye, bawo

a y'a dòn k'a jo t'a la. Samori y'a fò sofaw ye, u ka Karamògò datugu so dò kònò, k'o so da nòrò ni bògò ye. Samori ko sofaw ma k'u kana Karamògò labò, f'a ka sòn ka kuma tuma min. Karamògò ma sòn ka kuma, fo a sara kòngò fè. U taalen Karamògò saya fò Samori ye minkè, o ko : "A' y'a su don ; dangaden don."

Jawulen Karamògò sara ten de san 1894 samiyè la.

mariyanmadi sisoko

lawale : samori

Samori ka jamana maralen fòlò tun ye wasolon ye : lagine Körönyanfan, mali worodugu, ani konowari kenyèka.

Samori ka jamana maralen filanan bë fòlò ni worodugu cè, ani kòròn : konowari kenyèka, otiwalita tilebin, gana tilebin.

samori ka mara filanan

Samori ka kòròn fè taa sera n'a ye fo Kènèdugu. Nka, ma sòn ka Sikaso kèle. Kènèdugu sinèfòw kôni sònna ye, sinèfò minnu bë worodugu fan fè.

◦◦◦

Samori ka kèle selen Kòn dugu ma, o bënnna ni tubabuw natò ye, tubabu minnu sigilen bë worodugu kògòji da la. Samori y'a faamu o de la ko tubabu minnu b'a kenyèka cè, olu ni worodugu taw bée ye kelen ye. O kèlew ma diya tubabuw la hali dònин.

Tubabuw ye san fila kè, u ma Samori kèle ; Samori fana y'o san fila kè k'a ka fanga sinsi. Samori ka mara tun b'a ta kenyèka Sankana dugu la (Gonja jamana), ka taa a bila fo Anyibileku (worodugu). Kòn dugu fana tun b'a ka mara kònò. Abòròn w fana ka jamana sònna Samori ye, Buna jamana kèra a fà ye. Samori ka mara sera fo Gurunsiw bara, nka olu ma to a bolo. Samori

ka mara kèra jamanaba ye tugun, k'o faamadugu kè Dabakala ye. San 1896 la, Samori ni Babènba y'u ka kèle ban.

Nka, tubabuw nyèbôlen bë Kòn dugu fè, o min ye dògò duguba ye. Samori yèrè dalen tè a siginyògòn kuraw la : "Yan tè n ka jamana ye, u ka kan tè n ka kan ye, u ka laadaw ni n ta tè kelen ye."

Kònkwaw ni Bòbòkaw (Bòbò Julaso) murutira ; Samori ye kèlebolo kelen bila ka taa Kònkwaw nyangi. Bòbòkaw sònna a ye, olu ma firifiri tugun.

◦◦◦

San 1897, Sarankènyi Mori ye tubabuw gèn ka bò Dokita, ka tugu u kò fo Wa, ka Endersòn minè (angilèw ka kuntigi), ka taa a di Samori ma. O tilala ka Endersòn labila.

lawale : samori

faransèw ka sikaso kèle

Samori y'a nyini, a ni faransèw ka kèle ban. Nka, kabini faransèw ka nyémògò dò fagara sofaw fè, Samori y'a dòn ko kèle tè ban bilen, fo ale yèrè sa don.

◦
◦◦

Tubabuw fòlòla ka Babènba de kèle : o min ni Samori ka di ; o min bè kèle kè sqw di a ma ; Samori kò sèmènen bè o min na. San 1898 kalo naaninan tile 15, tubabuw

sera Sikasà da la. U ye dògòkun fila kè kèle la, yanni tubabuw ka se ka dugu minè. Babènba y'a yèrè faga.

Samori ko a bè jin dò jò, k'o lamini ni tata kogo ye, i ko Sikaso. A ye yòrò dò sugandi o la, k'o tògò da ko "Bolibanna". O tata kogo ma ban jò la, u nana a fò Samori ye ko tubabuw ye. Sikaso minè tile tan ni duuru dòròn kònò. Alimami jigi tigèra : ale ka tata ma ban, gèlèw ye Sikaso tataba in ci. A y'a ka jin tògò da : "Bolibanna" ; jaa, boli ma ban fòlò...

boli ma ban

A dun bè taa min ? Samori n'a kankòròsigiw mèenna o sòsòli la. U labanna ka bèn tilebin taa de ma, Liberiya jamana kò fè.

Mun na, Samori dun y'i kunsin tilebin ma ? Yen de ka surun a faso la, o de kama a b'a fisaya ka taa sa yen. A dalen bè tomaw la, bawo a n'olu de ye kelen ye, u ka surun nyògòn na, silamèw don fana.

◦
◦◦

Samori ka sofa minnu tè maninka ye, a yafara olu ma, ko u ka taa u faso la, ale n'a balimaw bè segin nyògòn fè.

Samori ka jama tò tun bè mògò baa kèmè bò, musow

ni denmisènw faralen sofaw kan. Jòn caman b'u nò fè doni ta la, misi baa wòorò b'u nyè ka taa. Samori kèle k'a kò don, tubabuw girinna a ka jamana maralen kán, k'o kè u ta ye.

◦
◦◦

Tubabuw bèn'a nyini ka Samori bali a ka se a teriwa, tomaw kònì. Samori n'a ka jama y'u jò Duwa, k'u b'u lafinyè bò. Tubabuw nana u kama yen. Mugu fòlò cilén, sofaw y'u yèrè kè jitò ye ka boli ; tubabuw girinna u nò kan. Jaa, sofaw y'u nègèn de ; u sinna ka tubabuw lamini, k'u bila cèmancè la. Tubabuw ka kèleden minnu sara o la, o tè dan ka ban ; tòw bolila. Sarankènyi Mori y'u gèn ka dèse.

samori fanga laban

Nka, samiyè in na, sumaya bè ka kèle kè sow faga, ka sofa caman bana. Samori ye sira yèlèma, ka don tu kònò. Kòngò nana fara o kan : u ka nyò banna, suman tè ka sòrò tu kònò, u ka misiw bè ka sa-sa. Digi bè ka kè taamadenw na. Sofaw bè ka sa, hali u su tè don bilen.

Samori ta kèra jigi tigè dan ye. An tè se k'a fò ko tubabuw sera Samori la, kòngò ni minnògò de sera a la, bana juguw ni sègèn de sera a la.

Samori minèna san 1898 kalo tannan tile 29. Samori,

a denkè Sarankènyi Mori, a musò Sarankènyi Konate, a ka jelikè Morifinjan Jabaate, tubabuw taara ni ninnu de ye kasò la, fo Gabòn jamana kan.

◦
◦◦

Samori sara san 1900 kalo wòorònan tile 2, wula fè laansara waati. An bè bi min na, Samori su dalen bè a faso kònò Luginè.

jeli baba sisòkò: lamidu soma nyakate

Lamidu Soma Nyakate ye mògò kèmè wèrè bila,
ka na fara o kan, k'a kè mògò kèmè fila ye.

Du Muke Tarawele ko :

- "Nin tè baasi ye."

Ninnu ni ne yèrè ka dukòndòjònw mana se
ka nafolo hakè min ni minèn kolon hakè min ta,
o na kè Nyagalen n'a cè garijègè ye."

Ba tan ni fila fana ko o la :

- "Wa, baasi tè,
an bèe lajèlen bèe an denmuso denba jala siri."
U ye jala tan ni fila siri Nyagalen nò fè o don de,
ba tan ni fila in bèe y'i labèn ka taa Nyagalen bila.

Du Muke Tarawele y'i kanto a ka funèkè ma,
a ko : - "Funè Magan Kamara,

e ka taa Nyagalen kònyò bila ;
ni kònyò banna, kònyòmantònden bèe ka segin.

E ka tilema kè yen,
i ka samiyè kè yen,
i kan'a to, Nyagalen ka kuma jugu fò a cè ye.

Sabu la, cè funun ka teli, ale ye denmisènnin ye.
Ne ma Nyagalen kun gosi,
n ma foyi juguman bò a bolo,
a lamôna a yèrè de bolo."

Kònyòbèndenw wulila Nyènina,
u taara kònyò bilasira.

Mògò o mògò ye folon tigè Nyagalen nò fè,
Du Muke Tarawele y'i kanto u ma :

- "Baasi tè,
mògò o mògò ye folon tigè ne denmuso nò fè,
n y'o da a kònyòminèn kolon kan,
ka taa a di a cè ma."

Kab'o kèra, o kèra anw bamananw fè laada ye,
kònyòbiladenw tè folon tigè bilen,
u mana se bilasirali yòrò,
bilasirala bè tèmè.

◦◦◦

Du Nyagalen kònyò nana jigin Lamidu
alamisa sògòma fè,
darakaw dunna, tilelafanaw ma mò.

U jiginna, dugu girinna :

- "Lamidu Soma Nyakate ka kònyòmuso nana,
Lamidu Soma Nyakate ka kònyòmuso nana."

Npogotigi dòw ni ji suma bè na,

dòw ni nònò kènè bè na,
dòw ni nònò kumu bè na,
dòw ni dègèjiw bè na,
ka n'a di kònyòdenw ma sokènè kan, ko "u bisimila".
Kònyòdenw, anw tilenna yen,
wula nana ka na se,
u ye mògòw bila ka na kònyò kùnbèn ;
u y'u sènsè ka don dugu kònò.

Kònyò sènsèdònkili, denbaw b'a fò :

"N ba Sira ma se cèlasigi ye,
ne bè t'o tònòmada de."

Npogotigiw b'a fò :

"A' y'an filè ko duman yebaliw,
a' y'an filè ka taa an lakkali."

U bè jè k'a fò :

"Cèlasigi ye samasogo de ye,
kunnandiw bè bèn ni kènmayòrònin ye."

U bè kònyòdònkili sènsè nin cogo in na tan,
ka don dugu kònò ;
u taara kònyòdenw ni kònyòmuso bila u jatigila la.

◦◦◦

Suròfana dun tuma selen, u ye furu siri,
ko Nyagalen ka taa furuliyòrò la.

Lamidu Soma Nyakate ko ale muso tè taa furu so kònò,
a tè furu dogodogo la fana.

U bè (kaarata) dò koori dugu cèmancè la,
a b'a muso furu yen.

N'a y'a sòrò npogotigi ye, dugu bèe n'a mèn ;
n'a ma sòrò npogotigi ye fana,
dugu bèe n'a mèn.

A filanan,
n'ale y'a muso furu, n'a m'a sòrò so,
a bè kònyòmuso siri k'a ci,
ka denbaw siri k'u ci.

Kab'o kèra, denbaw ko :

- "Wa, a' ye suròfanaw sigi yen,
an tè se ka dumuni kè fòlò.
an den ma sòrò npogotigi ye,
o ka siri ka ci, o dò bè.

Nka, ka anw denbaw fana siri k'an ci,
an ma deli k'o nyoggòn ye fòlò dè.

Lamidu soma nyakate

O tuma, anw tè se ka dumuni kè yanni den ka furu.
 O de siranya-tora bamananmusow la ;
 hali su in na,
 n'a fôra muso bë taa furuliyòrò,
 denbaw b'a fò :
 - "An tè se ka dumuni kè fôlò,
 yanni an ka an den furuli mèn."

U nana Nyagalen furu,
 a sôròla npogotigi ye.
 Lamidu Soma Nyakate ye ci bila,
 ka taa a fò denbaw ye
 ko u den sôròla npogotigi ye.
 Ba tan ni fila ko :

- "Nin diyara an ye."
 U ye tègèrè bila nyôgòn na,
 ka bamanandònkili kòrôman dò da :

"Juru yo,
 juru tor'a
 foroko kònò,
 densirijuru
 ni basirijuru ;
 juru yo,
 juru tor'a
 foroko kònò."

Hali sini, ni npogotigi furula,
 bamananmusow b'a dònkili da.

10. cèlasigi ni baraya

Kônyò banna, kônyòbiladen bëe seginna,
 k'a tò to Funè Magan Kamara ni Nyagalen yèrè ye.
 Nyagalen bôra kônyò dògòkunso kònò,
 u nana don tile tan ni duuru la.

Tile tan ni duuru kòrô ye jumèn ye ?
 Tile tan ni duuru, i bë sigi i fa ka so ;
 n'i faso tè yen,
 i bë sigi i cèla la tile tan ni duuru,
 i tè fini nyuman don, i tè kun digi,
 i tè foyi dun ni seri ni seri tè.

Tile tan ni duuru nana dafa sa,
 Nyagalen nana i ko ;
 u ye marakamusow wele, u ye Nyagalen kun digi,
 k'a cènyè, k'a masiri ni sanu ye.
 Nyagalen masirilen ka sanu don a la,
 Lamidu Soma Nyakate jarabira a la,
 ka jarabi a la, fo fasan jarabi y'a sôrò.

Fasan jarabi ye mun ye ?
 Ni cèkòròba jarabira muso kelen na,
 fo ka nyinè sokònòmuso tòw kò.

Su bë a la wo,
 Nyagalen de bë cèso kònò ;
 su tè Nyagalen na wo,
 ale de bë cèso kònò.

Laansara mana se, Nyagalen bë kalakaba da
 dukènè cèmancè la, ka biritiniw fènsè a kan.

Lamidu Soma Nyakate b'i sigi kalaka tilebin kun na,
 Nyagalen b'i sigi kòrôna,
 u b'u nyèsin nyôgòn ma.
 Lamidu Soma Nyakate tè fan si filè,
 fo Nyagalen nyèda ;
 u bë wula bëe kè ten.

Su fè, n'u dara, ni Nyagalen sunògòra,
 a sunògòkan min tè bò kosèbè kosòn,
 a bë kè Lamidu Soma Nyakate nyè na
 ko a salen don.

A bë wuli,
 ka yeelen mènè,
 ka fini ta ka bò a nyèda la.
 N'a y'a nyè tugulen ye,
 a hakili la a tè ni na,
 a b'i bolo da a kan, k'a yigiyigi :
 - "Ee, Nyagalen, Nyagalen."

Ni Nyagalen ko :
 - "Naamu, n makè, n dun bë sunògò de wo,"
 a b'i kanto :
 - "E, ôhò, jaa, i bë sunògò de wo,
 a tun bë ne min nyè na, i salen don,"
 jarabi bonya kojugu fè.

Fo Nyagalen furu nana se kalo kònòntòn ma,
 fo Nyagalen yèrè nana sòmi,
 k'a fò, cè in jarabilen don a la,
 i b'a sôrò, a ka ko foyi tè digi a la.

(a tò bë bò kibaru nataw kònò)

furunafolo

Tarata don marisi kalo tile 2, arajomali ye mògò ladònniya k'a fò ko gafe dò bòra kosa in na, min nyèsinnen bè furunafolo konyèw ma : o ko in tun bè cogo min fòlò-fòlò, o bè cogo min na sisan, gèlèya minnu bè sòrò a la, ani a bè se ka nògòya cogo min na, gafe in kònò kumaw bè se o yòrò kelen kelen bée lajèlen ma.

O gafe dilala denmisènw ka jèkulu dò fè, min tògò ye ko "denmisènnin baarakèla dannatigiw ka jamakulu". Jèkulu in tògò yèrè b'a jira cogo min, denmisèn ninnu dalen bè ala la (i n'a fò silamèw ni kèrècènw bée lajèlen), k'a fò ko dinyèlatigè tè se ka kè hèrè ye, ni mògò m'i miiri ala la, ka dinyè kow nyènabò ni ala sago labatoli miiriya ye. O miiriya kònò, san o san denmisèn ninnu bè ko dòw kòlòsi, k'i miiri o ko gèlèyaw la, ka cogo nyini, ala sago labatoli bè se ka o ko nògòya cogo min na. Nyinan kòlòsili sera furunafolo ko ma. U ye hakili min sòrò a la, k'o sèbèn k'a kè gafe ye, tali kèra a la, k'o lase kibaru kalanbagaw fana ma.

furunafolo hakè

Ni mògò min ye alkuranè ni linjili kalan, i b'a dòn k'a fò ko o kitabu bée b'a jira ko furu ye laada sèbè ye, ala yèrè ye min sigi. An bènbaw fana tun bè furu

jate fèn sèbè ye, hadamadenya tè taa min kò. Nka, an bè bibi min na, nata bè ka furu ko in yèlèma k'a kè nafole nyini gansan ye.

fòlò-fòlò

An bènbaw tun delila k'a fò ko furunafolo de bè kanu ni furu bò nyògòn na. O tuma, furunafolo tun ye taama-shyèn de ye, min b'a jira ko furu kèra bée nyè, na, ko bée sònna a ma. Hali ni furunafolo tun ma kè fèn bérè ye (i n'a fò nyò segi fila walima saba, ani minnifènw), o kòrò tun dafalen don, k'a jira ko musolakaw sònna k'u den di cèlakaw ma, ko cèlakaw fana bè musolakaw wa- lenyumandòn, k'u bonya.

yèlèma minnu donna

Kabini tubabu fanga tile, fo ka se sisan ma, ko dòw kèra, minnu ye yèlèma don furunafolo ko la :

- An bée nyè b'a la ko mògò bè ka caya dugubaw kònò ka taa a fè. N'i b'i yaala-yaala dugu dòw kònò, i n'a fò, Bamakò, Segu, Kayi, walima Moti, i n'a dòn ko mògò bòra yòrò caman de la ka na sigi o dugubaw kònò. Ka o mògòw to u faso la, bée n'i ka laada tun don. U bée kelen nyògòn kan sa, laada kelen tè yen bilen, min bè se ka kè furunafolo ko nyènabò cogo nyuman ye, ni bée sònna min ma. O la sa, dèn fa kelen kelen bée bè se

furunafolo

k'i sagona ta fò, k'a sòrò, sòsòli tè se ka kè a la, k'a da laada dò kan.

- Min ye o ko juguya kosèbè, o ye wari cayalen ye mògò dòw bolo, janko galoduguw kònò. Ni den fa y'a dòn ko den nyinibaga ye nafolotigiba ye, a bè furunafolo hakè caya o tigi kun. Npogotigi tòw fa mana o ko mèn, olu fana bè kè, i n'a fò, jagokèlaw minnu bè nyògòn lajè : ni jagokèla dò sera ka wari min sòrò fèn dò la, tòw fana bè o wari nyògòn de nyini o fèn suguya sannaw fè... A bè laban ka kè dòw kònò ko min b'i den nyini, o ka kan k'i jò n'i magonyè musaka bée ye. O bè wari bòta caya ka taa a fè, k'a sòrò, laada kòrò si tun tè o nyògòn fò abada.

an bè bi min na

Mali yòrò bée tè kelen ye, furu nyènabò cogo fana tè kelen ye Mali dugu bée kònò.

- Yòrò dòw bè yen, i n'a fò, Sinèfòw ni Kaadòw bara, gèlèya si ma ye furunafolo ko la fòlò : o yòrò mògòw bè u bènbaw ka sira kòrò de taama halibi.

- Yòrò dòw bè yen, i n'a fò, Kòròbòròw ni Marakaw ka duguw, furunafolo ka ca o yòròw la. Nka, bée bennna a kan k'a fò ko u ka laada nyuman de ye o ye.

- Yòrò dòw bè yen, furunafolo tun tè bérè ye fòlò-fòlò, nka a bè ka caya sisani ka taa a fè. O duguw mògò caman b'a fò ko ni fèerè ma sòrò a la, gèlèya bè nyini ka don furu ko la, fo ka mògò sègèn.

- Gèlèya bè yòrò minnu na kosèbè, o ye galoduguw ye.

Bamakò yèrè dugu kònò, furunafolo ko nyagaminen don kojugu. Dòw b'a caya ka taa bèn dòròmè baa kèmè ma, walima baa kèmè fila. Nyògònje caman kèra o ko gèlèyaw la, nkà fèerè si ma se ka sòrò fòlò, ka nògòya don a la.

furunafolo min delila ka kofò Bamakò,
o dò filè nin ye :

	dòròmè
- woro fòlò, woro filanan ni woro sabanan ..	1 000
- labilali wari	90 000
- saga fila	8 000
- woro panyè kelen	10 000
- buran foli (200 x 15).....	3 000
- malo bòrè kelen.....	4 000
- nafènw (6 000 + 4 000).....	10 000
- mobili ta sara' (1600 x 2).....	3 200
- furunafolo lakika.....	4 000
- sukaro pakè duuru.....	750
- lenburuji	1 000
- fa marifa.....	1 000
- ba bonya.....	1 000
- sange	1 500
- da yèlèn sara.....	700
- dali fini fila	1 400
- bazèn konpèlè fila	2 600
- dulokiba fila	2 600
- sabara saba.....	380
- sintalan kelen	350
- kannashèni, tulolanègè ni bololanègè ...	760
- kalesòn kelen	200

musaka bée lajèlen.....	dòròmè 147 440

furunafolo caya bè na ni min ye

furu tinyèni

Furunafolo caya bè na ni gèlèya fòlò min ye, o ye ka tinyèni don furu yèrè la. Furu tè se ka nyè ni bèn ma don cè ni muso cè, ka bèn don cèlakaw ni musolakaw cè. Furunafolo ko dun mana furucè min sègèn k'a dama tèmè, mònè bò miiriya de bè don o kònò, k'a laban kè kèlè ye a n'a buranw cè, k'a kè kèlè ye a n'a muso yèrè cè. O kèlè cayalen bè kè sababu ye ka furu sa caya an ka jamana na.

furu kòrò yèlèmali

Furu bè siri tuma min, bèe bée dugaw ta, ko o furu ka kè fèn sabatilen ye. Nka, n'i ye bi den fa dòw lajè, a bè i ko u hakili bè dan mìn ma, o ye nafolo sòrò ko dama ye, a bè i ko caman mago tè furu sabatili la, u denmuso n'a cè ka bèn ka hèrè sòrò. O nyògòn hakili de bè yèlèma don furu kòrò yèrè de la, yèlèma min ni hadamadenya tè taa sira kelen fè, yèlèma min ni ala sira taama fana tè taa nyògòn fè.

furunafolo

kèlè ni gèlèya

A ka ca a la fana, cè bè furu kuma daminè, ka woro fòlò, woro filanan ni woro sabanan bò, ka mèen sanni ka se ka nafolo tò bée bò, fo ka dèse a la, k'i sen bò furu in na. N'a y'a sòrò, muso ye den sòrò, walima ka kònò ta, cè tè sòn k'i jò a la ko ale ye den fa ye. O ko nyògòn bè na ni kèlè ye cè ni musolakaw cè, ka gèlèya sigi cè ni muso bée lajèlen kun.

nanbara ni yuruguyurugu kow

Furunafolo caya b'a to fana, mògò caman tè se k'a sòrò k'a bò a ka baara sara la. O la sa, bée bè fèerè nyini :

Dòw bè taa tunga fè, ka mèen yen, fo ka nyinè faso kò. Dòw bè juru ta, ka dèse o juruba_sara la. Dòw yèrè bè wari nyini nanbara ni sonyèli la, walima ka don yuruguyurugu kow la...

◦◦◦

Denmisènnin baarakèla dannatigiw ka gafe bè nin gèlèya bée pereperelatigè, k'a jèya. O gèlèyaw b'a jira ko furu ko sera yòrò min ma sa, o ni ala sago labatoli ka jan nyògòn na : alkuranè ni linjili b'a jira ko furu ye fèn sèbè ye, hèrè, bèn, nyògòn dèmè ni nyògòn kanu ka kan ka sòrò min na. Bi mògò caman ta dun kèra gèlèya ye, ani kèlè, ani nyògòn magosa ni nyògòn nagasi ye.

ko in bè nògòya cogo min

Maliden bée b'a dòn ko gòfèrènaman ye sariya sigi, k'a fò ko npogotigi furunafolo n'a bonya fèn bée lajèlen man kan ka tèmè dòròmè baa naani kan; n'a kèra finitigi ye, o man kan ka tèmè baa fila kan. Sariya yèrè b'a fò ko min ma sòn k'o kuma labato, o tigi bè nyangi. Nka, o sariya n'a ta bée, an bée nyè b'a la ko furunafolo cayara Mali yòrò caman na, fo ka bèn o baa naani sigiyòròma mugan walima binaani ma.

◦◦◦

Nyògònye caman kèra, ka kuma caman fò furunafolo lahalaya la. Hali kosa in na, a sèbènna kibaru nimòrò 104 kònò ko musow ka tònba ye sariya dila furunafolo ko in kan. Nka, o ko in ma nògòya don hali dòonin Mali yòrò caman na. O de b'a to, mògò caman ko furunafolo tèna se ka dògòya tugun, ko denmisènnin baarakèla dannatigi ninnu bè k'u yèrè sègèn fu, ko nafa si tèna sòrò u ka baara in na.

Nka, o denmisènnin yèrèw y'a kòlòsi ko yòrò kelen kelen bée Mali kònò, ni bèn kèra mògòw ni nyògòn cè, ka furunafolo bali ka caya. A fòra kibaru nimòrò 17 kònò ko tònsigi kèra Segu Somono kin na kabini 1973, ka furunafolo ni furu musakaw nògòya. O nyògòn kèra Marakala Bamanan kin na, ka furunafolo hakè dògòya, ni furu kèra o yòrò bamananw ni nyògòn cè. Kayi mara kònò dugu dama dòw bénna a kan k'a fò ko furu mana kè o duguw ni nyògòn cè, o furunafolo hakè tèna caya.

Tuma dòw fana, npogotigi yèrè bée a sagonata jira a bangebagaw la, k'a fò ko u kana a cè tòorò ka dama tèmè furunafolo caya ko in fè.

◦◦◦

O ko ninnu b'a jira ko, n'an b'a fè ka furunafolo ko nògòya, fo cèlakaw ni musolakaw yèrè bée lajèlen ka sòn o ma k'a fò ko gèlèya ninnu dama tèmèna, ko cogoya ka kan ka nyini ka dò bò o gèlèyaw lá. Ni bèn kèra o fòlò kan, a tò tè gèlèya tugun.

Bèn dun tè se ka kè o kan ni mògò kelen kelen m'i miiri k'i taasi furunafolo ko la, ka ko in fan bée kòlòsi ni hadamadenya miiriya ye, ka ko in fan bée kòlòsi n'i ka diinè miiriya ye.

◦◦◦

I komin mògò bée nyògòn sòn hakili la, denmisènnin baarakèla dannatigiw b'a nyini kibaru kalanbagaw fè, u miiriya mana se min ma, u k'o sèbèn, k'a ci u ma, u fana ka se ka furunafolo ko faamuya ka taa a fè. U ka adèrèsi filè nin ye :

denmisènnin baarakèla dannatigiw
ka jamakulu (joc)

B.P. 298
Bamakò